

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่ทำการวิจัย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555–2559) ได้จัดทำขึ้นในช่วงเวลาที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อประเทศอย่างรุนแรง ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8-10 สังคมไทยได้เผชิญปัญหาหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพอ” ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในทุกระดับของประเทศไทย ซึ่งได้มีส่วนในการสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง ดังนั้นในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ทุกภาคส่วนในสังคมไทยเห็นพ้องร่วมกันที่จะน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องเพื่อบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสมสามารถสู่การพัฒนาประเทศบนหลักความสมดุลและยั่งยืน ประกอบกับพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 มีเจตนาคที่จะส่งเสริมความรู้และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น เสริมสร้างรายได้ โดยการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชน และการพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการองค์กรในรูปวิสาหกิจชุมชน

ดังนั้นสำนักงานเกษตรอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ได้เล็งเห็นความสำคัญในการสนับสนุนให้เกษตรกรในพื้นที่อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี เกิดการรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ ภายหลังจากการเสร็จสิ้นการทำนา เพื่อเสริมสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัว ในสภาวะที่สังคมเกิดปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ ประเทศเกิดการแตกแยก เกิดการแย่งชิงทรัพยากรฯ เกิดปัญหาภัยธรรมชาติซ้ำซาก ทำให้ประชาชนต่างลำบาก ด้วยเหตุนี้สำนักงานเกษตรอำเภออินทร์บุรี จึงดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 โดยใช้ภูมิปัญญาและความรู้ของเกษตรกรเป็นหลัก ซึ่งปัจจุบันอำเภออินทร์บุรี มีวิสาหกิจชุมชนทั้งหมดในปี พ.ศ.2555 จำนวน 64 กลุ่ม สมาชิกจำนวน 766 ราย และได้ดำเนินการประเมินผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในปี พ.ศ.2555 พบว่ามีวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในระดับดี จำนวน 7 กลุ่ม กลุ่มระดับปานกลาง จำนวน 47 กลุ่ม กลุ่มต้องปรับปรุง จำนวน 10 กลุ่ม จะเห็นได้ว่าจำนวนวิสาหกิจชุมชน ที่จัดตั้งขึ้นเมื่อผ่านการประเมินศักยภาพแล้ว กับมีวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านเกณฑ์อยู่ในระดับดี ร้อยละ 10.9 จากจำนวนวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด

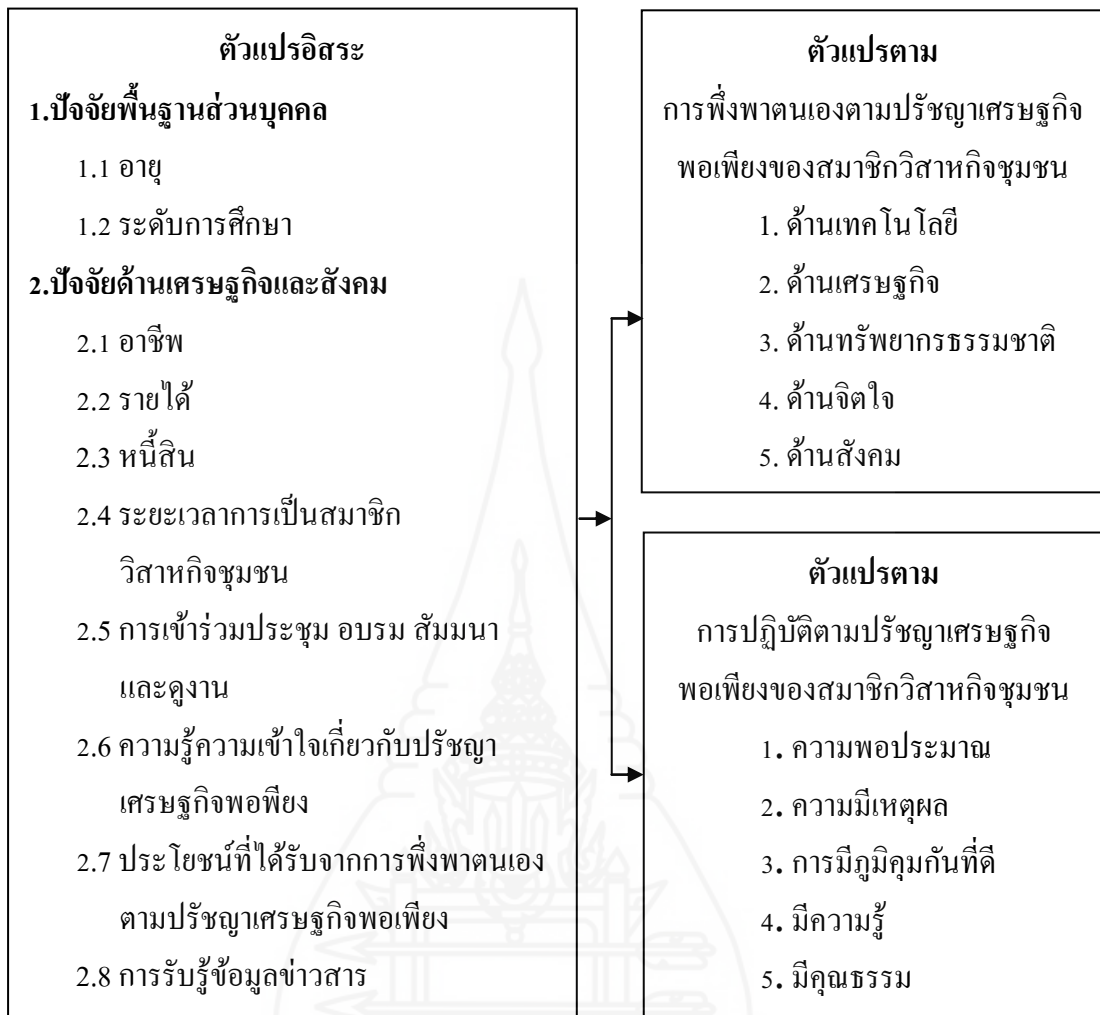
ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพึ่งพาตนเองและการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี เพื่อหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ให้สามารถพัฒนากลุ่มให้อยู่ในระดับที่ดี และมีความเข้มแข็งสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวขับเคลื่อน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- 2.2 เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจการพึ่งพาตนเองและการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.3 เพื่อศึกษาการปฏิบัติและการพึ่งพาตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.4 เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติและการพึ่งพาตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.5 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพึ่งพาตนเองและการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีกรอบแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลการพึ่งพาตนเองและการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี แสดงในภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่องการพึ่งพาตนเองและการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

4. สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล คือ อายุ ระดับการศึกษา และปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม คือ อาชีพ รายได้ หนี้สิน ระยะเวลาการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน การเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนาและศึกษาดูงาน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประโยชน์ที่ได้รับจากการพึ่งพาตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม การพึ่งพาตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

5. ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นที่จะศึกษาเกี่ยวกับการพึ่งพาตนเองและการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภออินทร์บุรี

5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยได้ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับ สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจสังคมของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา สมาชิกในครัวเรือน พื้นที่ถือครอง อาชีพ รายได้ หนี้สินระยะเวลาการเป็นสมาชิก การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง การพึ่งพาตนเองและการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับการพึ่งพาตนเองและการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภออินทร์บุรี และปัญหาและข้อเสนอแนะ

5.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ที่ทำการวิจัย คือ วิสาหกิจชุมชน ในอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

5.3 ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาในการศึกษา คือ มิถุนายน 2555-พฤษภาคม 2556

6. นิยามตัวแปรในการวิจัย

6.1 วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ ที่ดำเนินการโดยมีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน เพื่อสร้างรายได้ เพื่อเป็นการพึ่งพาตนเองของครอบครัว และชุมชน

6.2 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางในการดำรงชีวิตประจำวันให้ดำเนินไปในทางสายกลาง เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

6.3 การพึ่งตนเอง หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตให้อยู่ได้อย่างมั่นคง สมบูรณ์ ซึ่งการพึ่งตนเอง ต้องสามารถผันเปลี่ยนไปตามเวลาได้ เพื่อให้เกิดความเหมาะสม

6.4 การพึ่งพาตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง สภาพของสมาชิกที่มีการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก ทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น 5 ด้านดังนี้

6.4.1 ด้านเทคโนโลยี ได้แก่ การนำสิ่งของที่ใช้แล้วมาดัดแปลงให้เป็นประโยชน์ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิต และมีการใช้แรงงานของตนเองแทนการพึ่งพาเทคโนโลยีสมัยใหม่

6.4.2 ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การมีรายได้จากการประกอบอาชีพสม่ำเสมอตลอดปี มีการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนให้ลดลงเนื่องจากสามารถผลิตเพื่อการบริโภคได้เองในบางสิ่ง มีการเก็บออมเงินไว้ใช้ในยามจำเป็น มีเงินฝากสะสม และการลดค่าใช้จ่ายด้านอบายมุขต่างๆ

6.4.3 ด้านทรัพยากร ได้แก่ สมาชิกช่วยกันรักษาหลักเกี่ยการทำลายสิ่งแวดล้อม ลดการใช้สารเคมี มีการการใช้วัสดุที่มาจากธรรมชาติแทนการใช้ถุงพลาสติก และโฟม

6.4.4 ด้านจิตใจ ได้แก่ มีความพึงพอใจในความเป็นอยู่ปัจจุบัน ไม่หวั่นเกรงต่อสภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ยึดมั่นในหลักคำสอนทางศาสนา มีจิตใจที่เข้มแข็งเอื้ออาทร มีความขยันหมั่นเพียร มีจิตสำนึกที่ดี รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม

6.4.5 ด้านสังคม ได้แก่ สมาชิกมีความรักใคร่กลมเกลียวสมัคศรสมานสามัคคีกัน ภายในกลุ่ม ภายในชุมชน มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและมีการบริจาคทรัพย์เพื่อกิจกรรมสาธารณะกุศล หรือร่วมพัฒนาหมู่บ้าน

6.5 การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การดำรงชีวิตของสมาชิก โดยการพึ่งตนเองเป็นหลัก ครอบคลุมทั้งทางด้านจิตใจ สังคม เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเศรษฐกิจ บนพื้นฐาน ดังนี้

6.5.1 ความพอประมาณ ได้แก่ การใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด ลดต้นทุนการผลิตโดยวิธีทางธรรมชาติ ใช้แรงงานภายในครอบครัวแทนการจ้างงานภายนอก ใช้จ่ายพอประมาณเหมาะสมกับรายได้ที่มี

6.5.2 ความมีเหตุผล ได้แก่ การทำการเกษตรตามหลักวิชาการ มีการวางแผนการผลิต ใช้เทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการ ใช้ทรัพยากรหรือวัตถุดิบเพื่อการผลิตภายในท้องถิ่น การลงทุนค่อยเป็นค่อยไป เลือกรูปแบบการผลิตที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสามารถสร้างรายได้ที่แน่นอน

6.5.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ได้แก่ การมีปริมาณผลผลิตที่เพียงพอต่อการจำหน่าย มีกำไรจากการจำหน่ายสามารถชำระหนี้สินได้ มีทุนสำหรับการผลิตครั้งต่อไปและมีเงินออมไว้ใช้ยามจำเป็นมีการทำบัญชีครัวเรือน และยังรักษาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ มีความพร้อมต่อความเปลี่ยนแปลงทุกด้าน และมีการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพ

6.5.4 การมีความรู้ ได้แก่ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานความรู้ทางวิชาการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ได้รับการฝึกอบรม ศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้อย่างสม่ำเสมอ

6.5.5 การมีคุณธรรม ได้แก่ ประกอบอาชีพโดยสุจริต การยึดมั่นในหลักคำสอนทางพุทธศาสนา ดำเนินชีวิตในทางสายกลาง มีการเสียสละเพื่อส่วนรวม มีการผลิตภายใต้หลักคุณธรรม

6.6 ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความรู้ของสมาชิกเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รู้ความหมายและแนวทางในการปฏิบัติ

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่ได้จากการวิจัยเรื่องการพึ่งพาตนเองและการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี จะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

7.1 ได้ข้อมูลที่ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อกำหนดนโยบายของภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

7.2 ข้อมูลจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนทั้งในระดับอำเภอ จังหวัด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

7.3 นำผลการศึกษาไปปรับใช้ในการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินการพึ่งพาตนเองในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

7.4 เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาความสัมพันธ์ของการพึ่งพาตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มสถาบันเกษตรกรอื่นๆ